

Prikaz

Jeremy Rifkin: *Europski san: kako europska vizija budućnosti polako zasjenjuje američki san*

Školska knjiga, Zagreb, 2006., 485 str.

U svojoj biblioteci "Globalizacija i identitet" izdavačka kuća Školska knjiga, u prijevodu Andreje Kovačić i Damira Žugeca, objavila je najnoviju knjigu Jeremya Rifkina *Europski san: kako europska vizija budućnosti polako zasjenjuje američki san*. Svojom strukturom i sadržajem ona je povijesni prikaz i usporedba dvije različite koncepcije budućeg razvoja suvremenog svijeta – američkog i europskog sna.

Dok je američki san, nekad ideal i predmet zavisti svijeta, usredotočen na pojedinca, njegove mogućnosti da traga za osobnim uspjehom koji se najčešće shvaća kao financijski uspjeh, europski san naglašava kolektivnu odgovornost i globalnu svijest, te je i relevantniji za sve opasniji, raznolikiji i međusobno isprepleteniji suvremeni svijet. Premda su američki i europski san u svojoj srži dvije dijametralno suprotstavljene ideje o slobodi i sigurnosti, autor nastoji pronaći sinergiju te dvije vizije i kombinirati ono najbolje iz svake od njih. Uspoređujući američki i europski san autor traži sličnosti, ali i naglašava razlike, za koje smatra da su ključ rješenja za probleme suvremenog svijeta.

Jeremy Rifkin utemeljitelj je i predsjednik *Foundation on Economic Trends*, washingtonske organizacije usredotočene na istraživanje društvenih, ekonomskih, kulturnih i ekoloških učinaka suvremene tehnologije na globalno gospodarstvo. Autor je sedamnaest knjiga od kojih nekoliko uspješnica, prevedenih na više od dvadeset jezika, među kojima se posebno ističu *The End of Work*, *The Biotech Century*, *The Age of Access* i *The Hydrogen Economy*. Kao što to ovi naslovi sugeriraju, najvažnije teme njegova istraživačkog i znanstvenog interesa jesu blagodati i posljedice razvoja znanosti i tehnologije na gospodarstvo, političke i socijalne institucije društva, a posebno na područje rada čovjeka i njegova životnog okoliša.

Na ukupno 485 stranica *Europski san: kako europska vizija budućnosti polako zasjenjuje američki san* sadrži uvod, tri dijela (Nove lekcije Starog svijeta, Stvaranje modernog doba i Dolazak globalne ere) s ukupno šesnaest poglavlja s bilješkama (824), bibliografijom i kazalom.

Zahvaljujući svom dugogodišnjem iskustvu rada i djelovanja u brojnim europskim kompanijama, poslu savjetnika političkih lidera i političkih stranaka, organiziranju i poticanju javnog mnijenja u kampanjama usredotočenim na probleme ekologije i izgradnje društvene pravednosti u Europi i Sjedinjenim Američkim Državama, Jeremy Rifkin objašnjava zbivanja u ta dva najrazvijenija područja današnjeg svijeta, naglašavajući kako sve više bli-

jedi američki, a izrasta jedan nov i snažan europski san koji privlači pozornost i naklonost svjetske javnosti.

Detaljno, povijesno i statistički utemeljeno, Rifkin iznosi obilježja jednog i drugog sna. Navodeći rezultate brojnih istraživanja javnog mnijenja o stavovima i razmišljanjima ljudi, te raznolik broj pokazatelja kao što su prosječna cijena rada, prosječna satnica u uredima i tvornicama, stopa rasta bruto dohotka zaposlenih, broj siromašnih, stopa produktivnosti u SAD-u i Europi, ulaganja u znanost, broj zatvorenika, i još mnogo toga drugog, autor smatra da je novonastali europski san svojevrsni oprečni odraz američkoga, a što je važnije, vizija budućnosti koja sadrži veće sposobnosti za suočavanje s izazovima globalnog društva 21. stoljeća. U europskom snu odnosi unutar zajednice važniji su od autonomije pojedinca, kulturna raznolikost važnija od asimilacije, kvaliteta življenja važnija od akumulacije bogatstva, održiv razvoj od neograničenog materijalnog rasta, posvećenost samom sebi važnija od mukotrpnog rada, univerzalna ljudska prava i pravo na zdrav okoliš važniji su od imovinskih prava, a globalna suradnja važnija je od jednostrane dominacije sile.

Europska vizija je prava vizija, ali europski politički motor zahtijeva snažan pokretač jer je Europa danas suočena s najozbiljnijom krizom identiteta nakon Drugog svjetskog rata. Rasprave o budućem razvoju gospodarstva, socijalnog sustava, sustava zdravstvenog osiguranja, odnosa prema već gotovo 15 milijuna muslimanskih imigranata, trenutačno su zaustavile napredak u procesu europskog ujedinjenja. Ishod tih rasprava odredit će hoće li Europska Unija biti pobjednik ili gubitnik u utrci zvanj globalizacija.

U eri sve bržeg ukidanja prostora i vremena, višeslojnih i globaliziranih identiteta nijedna zemlja ne može djelovati kao solo igrač. Europske države prve su shvatile novonastale okolnosti globalno povezanog svijeta i prilagodile im se. Drugi tek trebaju krenuti njihovim putem. Nove su tehnologije toliko decentralizirane i demokratizirane, a istovremeno toliko globalno povezane da potiču i krajnji individualizam i ekstremne oblike povezanosti sa zajednicom. Stvaranje nove vizije čovječanstva, u kojoj bi se te dvije naizgled suprotstavljene sile mogle sjediniti ključno je da bi iduća era mogla biti zapamćena kao razdoblje preobrazbe.

Rifkinovo je uvjerenje da je Europa idealno smještena između ekstremnog individualizma Amerike i ekstremnog kolektivismu Azije, te da stoga može povesti u novo doba. U europskom senzibilitetu ima dovoljno mjesta i za individualni duh i za kolektivnu odgovornost. U europskoj viziji može se sjediniti ono najbolje iz američkog i azijskog svjetonazora i u mjeri u kojoj Europa uspije u tome europski će san postati sve većim idealom i Istoka i Zapada.

U završnim rečenicama svoje knjige Rifkin napominje kako su Amerikanci znali reći da za američki san vrijedi i umrijeti. Dodaje i da za novi europski san pak vrijedi živjeti, jer on po prvi puta predočuje zajedničku težnju jednog dijela čovječanstva i koliko god da je on nestvaran, preambiciozan ili preslab, utemeljen je na pokušaju stvaranja globalne svijesti globalnog svijeta. To je prvi nadnacionalni san što ga je iznjedrila globalna era. Europljani vole svoje

domovine, ali njihovi identiteti i odanost sežu mnogo dublje i dalje od granica nacionalne države, te obuhvaćaju bogatiji i slojevitiji osjećaj pripadnosti cijelom svijetu.

Iako obuhvaća velik broj stranica knjiga je napisana jednostavno i razumljivo, s nizom zanimljivo predloženih i interpretiranih statističkih podataka i mnoštvom osobnog iskustva i primjera iz svakodnevnog života kako Amerikanaca, tako i Europljana, te time prihvatljiva za sve čitatelje bez obzira na razinu prethodnog znanja o političkom sustavu i političkoj kulturi u Sjedinjenim Američkim Državama ili o povijesti i procesu europskog ujedinjenja.

Ksenija Jurišić